

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ (Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU (Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a vnějších vztahů EU)

DOKUMENTY SZBP EU (Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

Ing. Mgr. Karel Hlaváček

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

OBSAH

<i>OBSAH</i>	2
<i>EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ</i>	3
SRBSKO: ZAHÁJENÍ PŘÍSTUPOVÝCH ROZHOVORŮ.....	3
AFET: PŘÍSTUPOVÝ PROCES TURECKA.....	3
<i>HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU</i>	4
VÝCHODNÍ PARTNERSTVÍ, UKRAJINA: HODNOCENÍ SUMMITU, NOVÝ VÝVOJ.....	4
SUMMIT EU K PROBLEMATICE SBOP.....	6
STŘEDOAFRICKÁ REPUBLIKA: BOJE, HUMANITÁRNÍ KRIZE.....	7
JIŽNÍ SÚDÁN: HROZBA OBČANSKÉ VÁLKY.....	8
<i>DOKUMENTY SZBP EU</i>	9

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

SRBSKO: ZAHÁJENÍ PŘÍSTUPOVÝCH ROZHOVORŮ

Pozadí

V červnu 2013 se Evropská rada v návaznosti na uzavření dohody o urovnání vztahů mezi Srbskem a Kosovem rozhodla otevřít se Srbskem přístupové rozhovory. V září 2013 začala Komise provádět tzv. screening, což je přípravná fáze přístupových rozhovorů spočívající v analýze právního stavu s ohledem na jeho harmonizaci s právem EU. Očekávalo se, že přístupové rozhovory se Srbskem začnou v lednu 2014, a to za předpokladu, že bude implementována výše zmíněná dohoda s Kosovem.¹

Aktuálně

Na svém zasedání dne 17. prosince 2013 rozhodla Rada pro všeobecné záležitosti (GAC) o tom, že první mezivládní konference se Srbskem se bude podle plánu konat v lednu 2014.² Podle zprávy Catherine Ashtonové totiž Srbsko dohodu s Kosovem respektuje.³ Rozhodnutí Rady bylo vše přivítáno srbskou politickou reprezentací; srbský premiér Ivica Dačić označil otevření přístupových rozhovorů za „historickou událost“.⁴ Přístupový proces Srbska vzbuzuje určité obavy ve Velké Británii, která chce zajistit, aby po srbském vstupu bylo zajištěno omezení pracovní migrace do starších členských států EU.⁵

Předpokládaný vývoj

První mezivládní konference, která zahájí přístupové rozhovory se Srbskem, by se měla konat 21. ledna 2014.

AFET: PŘÍSTUPOVÝ PROCES TURECKA

Pozadí

V říjnu 2013 zveřejnila Evropská komise svoje každoroční hodnocení politiky rozšíření. Turecko bylo hodnoceno smíšeně: na jednu stranu přijalo v září 2013 demokratizační ambiciózní balíček, na druhou stranu ale bylo kritizováno za nepřiměřený postup vůči protivládním demonstrantům. Takovéto hodnocení znamenalo pro Turecko – vzhledem k tvrdé kritice ze strany Komise v minulých letech – spíše úspěch. Ten byl oficiálně potvrzen zahájením jednání o kapitole 22

¹ Přehled SZBP říjen 2013, Zprávy Komise k politice rozšíření, [ZDE](#).

² Závěry Rady, 17. 12. 2013, [ZDE](#).

³ Balkaninsight.com, EU Sets Serbia Accession Talks For January, 17. 12. 2013, [ZDE](#).

⁴ Balkaninsight.com, Serbia, EU, Hail Start Date on Accession Talks, 18. 12. 2013, [ZDE](#).

⁵ Balkaninsight.com, UK Threat To Veto Serbian EU Accession, 23. 12. 2013, [ZDE](#).

(regionální politika a koordinace strukturálních nástrojů) dne 5. listopadu 2013 – jednalo se o první otevření kapitoly *acquis communautaire* po zhruba třech letech. Následně se problematika Turecka začala projednávat i v Zahraničním výboru Evropského parlamentu (AFET).

Aktuálně

Podle textu⁶ návrhu usnesení Evropského parlamentu (EP), který byl diskutován na zasedání AFET 9. prosince 2013, EP souhlasí se stanoviskem Komise – „v průběhu posledních 12 měsíců bylo dosaženo značného pokroku v provádění reform“, ale současně „je nevyhnutelně nutné zavést další reformy“. EP vítá otevření kapitoly 22. EP se věnuje i potlačování protestů tureckou vládou a žádá, aby incidenty byly přezkoumány a byl zřízen orgán, který bude mít na starosti vyšetřování porušování předpisů policí. V souvislosti s protesty zaznamenal EP i propouštění novinářů, kteří se v této souvislosti vyjadřovali vůči vládě kriticky a vyjadřuje v této věci své znepokojení. EP se domnívá, že cestu k bezprostřednějšímu úspěchu přístupového rozhovoru by představovalo otevření kapitol 23 (soudnictví a základní práva) a 24 (spravedlnost a vnitřní věci). Tyto kapitoly by měly být co nejdříve otevřeny a uzavřeny pak až na konci přístupových rozhovorů. Turecku by přitom měly být jasně sdělena kritéria pro otevření kapitol. EP si od takového postupu slibuje dosažení konkrétního pokroku v kritických oblastech tureckého přístupového procesu.

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky
a vnějších vztahů EU)

VÝCHODNÍ PARTNERSTVÍ, UKRAJINA: HODNOCENÍ SUMMITU, NOVÝ VÝVOJ

Popis problematiky

Vztah mezi EU a Ukrajinou, resp. iniciativa Východní partnerství (zahrnuje kromě Ukrajiny ještě Gruzii, Ázerbajdžán, Arménii, Moldavsko a potenciálně Bělorusko) je jednou z hlavních priorit české politiky v rámci EU. Zakladateli iniciativy jsou sice Polsko a Švédsko, ČR je ale podle slov zvláštního velvyslance ČR se zvláštním posláním pro Východní partnerství Petra Mareše jedním ze států, které do úspěchu Východního partnerství (VP) investují nejvíce; VP bylo založeno v Praze v období českého předsednictví v Radě EU a ČR od té doby projekt „adoptovala“.

⁶ Návrh usnesení EP, [ZDE](#).

Na konci listopadu 2013 proběhl summit VP, nejvýznačnější událost za poslední dva roky, kterou jsme rozebírali v minulém přehledu dokumentů SZBP.⁷ Summit přinesl do oblasti VP značnou dynamiku.

Hodnocení summitu

Na summitu nebylo dosaženo hlavního cíle – podpisu asociační dohody s Ukrajinou, což je důvodem častého negativního hodnocení summitu. **Zvláštní velvyslanec ČR se zvláštním posláním pro VP** Petr Mareš nicméně hodnotí výsledky summitu odlišně – jakkoli je české zklamání z ukrajinského (a arménského) neúspěchu veliké, byly parafovány asociační dohody s Moldavskem a Gruzíí; jedná se tedy o zhruba poloviční (ne)úspěch. Mandát pro ministra zahraničí pro jednání Rady 16. prosince dokonce hovoří o tom, že summit „může být považován za úspěšný“ a že „předznamenává novou fázi VP“. K výsledkům summitu se vyjádřil i **Senát ČR**, který - mimo jiné – kladně hodnotí etablování Fóra občanské společnosti Východního partnerství.⁸

K výsledkům summitu se dne 12. prosince vyslovil **Evropský parlament (EP)**. EP vyjadřuje svoji silnou podporu co nejdřívejšímu podepsání asociační dohody a vyzývá Radu a Evropskou radu, aby vyslala v tomto směru jasný signál. EP rovněž vyjadřuje podporu protestujícím proti Janukovyčově odstoupení od asociační dohody - EU by podle EP měla vyslat misi, která by zprostředkovala komunikaci mezi ukrajinskou vládou a demonstrujícími.⁹ EP pak odsuzuje ruský nátlak na Ukrajinu¹⁰ - EU by měla vůči Rusku přijmout protiopatření v podobě vymáhání sporných obchodních záležitostí u WTO. Vůči Ukrajině pak EP doporučuje co nejrychlejší vyjednání bezvízového cestování, podporu její energetické nezávislosti a podporu pomoci Ukrajině ze strany mezinárodních finančních institucí, jako je Mezinárodní měnový fond (na Ukrajině je krizová finanční situace).¹¹

Nový vývoj v oblasti vztahů EU-Ukrajina

S Ukrajinou byly bezprostředně po skončení summitu navázány nové rozhovory o podepsání asociační dohody. Ukrajina si nicméně při jednáních stanovila podmínky, které EU není ochotna akceptovat (např. poskytnutí 20 miliard eur na implementaci dohody). Současně EU není spokojena s postupem ukrajinských úřadů vůči proevropským demonstrantům, jakkoli uvalení sankcí, žádané demonstranty samými, zatím nepřipadalo v úvahu.¹² Protesty na Ukrajině přetrvávaly v menším měřítku po celý prosinec i na počátku nového roku.¹³ Situace se nyní dále vyhorčuje poté, co

⁷ Pro bližší rozbor summitu viz Přehled SZBP listopad 2013, Summit východního partnerství, [ZDE](#).

⁸ Znění senátního usnesení [ZDE](#).

⁹ Tuto roli by měla hrát mise Evropského parlamentu na Ukrajině (Kwasniewski-Cox), která byla 5. prosince 2013 opětovně prodloužena a jejímž primárním úkolem je monitoring situace v kauze Tymošenková.

¹⁰ Ruský nátlak byl zaznamenán i vůči ostatním zemím VP. Např. arménské odmítnutí asociační dohody s EU údajně předcházelo jednání Ruska o dodávkách zbraní pro nepřáteleného arménského souseda Ázerbajdžán. Pro více informací viz Přehled SZBP září 2013, Východní partnerství, soupeření s Ruskem, [ZDE](#).

¹¹ Usnesení EP k Ukrajině [ZDE](#).

¹² Euobserver.com, Ashton casts doubt on Yanukovich promises, 12. 12. 2013, [ZDE](#).

¹³ BBC.co.uk, Ukraine protests: Opposition holds first new year rally, 5. 1. 2014, [ZDE](#).

bezpečnostní síly v noci na sobotu 11. ledna 2014 zbilý a zranily jednoho z vůdců současného protestního hnutí a exministra Jurije Lucenka.

Stanovisko EU k další spolupráci s Ukrajinou

Dne 16. prosince 2013 se konalo **zasedání Rady**, na němž došlo ke shodě, že EU chce podepsat asociační dohodu s Ukrajinou co nejdříve, ovšem až poté, „co budou splněny příslušné podmínky“. Jedná se např. o změnu volebního zákona, reformu nejvyšší rady justice či řešení kauzy Julie Tymošenkové (k podepsání asociační dohody sice nedošlo z důvodu ukrajinského odstoupení od tohoto záměru, nicméně nebylo jasné, zda by k podepsání došlo ze strany EU).¹⁴ K těmto podmínkám po policejních zákrocích vůči demonstrantům přibývá ještě propuštění zatčených a vyšetření incidentů. Z toho např. Euobserver dovozuje, že „EU a Ukrajina se od sebe vzdalují“.¹⁵

Akce vůči Rusku

Dne 4. prosince 2013 Komise zpochybnila plynovod South Stream, který by přiváděl do EU plyn mimo území Ukrajiny, čímž by Ukrajina přišla o tranzitní poplatky. Komise shledala, že mezivládní dohody mezi některými členskými státy a Ruskem jsou v rozporu s právem EU. Dohody tak zřejmě budou muset být zrušeny, nebo vyjednány znovu.¹⁶

Předpokládaný vývoj

ČR se bude snažit prosadit další posilování VP. Kromě co nejčasnějšího podpisu asociačních dohod s Moldavskem a Gruzíí (smlouvy byly dosud pouze parafovány), by chtěla např. zřídit Evropské domy ve všech šesti zemích VP a podporovat výměnu v oblasti vědy a vzdělávání. K tomu chce využít nejen EU, ale i spolupráce v rámci Visegrádské čtyřky.

Nejbližší událostí ohledně VP s konkrétním dopadem pro Poslaneckou sněmovnu ČR by měla být konference pořádaná v květnu 2014, na níž se bude připomínat pětileté výročí založení iniciativy. Konání akce navrhla vláda ČR (v mandátu pro zasedání Rady se uvádí, že „ČR zvažuje“ pořádání „minisummitu“) a předpokládá se zapojení prezidenta ČR, ale i Senátu či Poslanecké sněmovny. Senát ČR již ve svém usnesení přislíbil součinnost.

¹⁴ Závěry Rady k dispozici [ZDE](#).

¹⁵ Euobserver.com, EU and Ukraine drift further apart despite new talks, [ZDE](#).

¹⁶ Euobserver.com, EU says No to Russian pipeline, as Ukraine talks resume, 6. 12. 2013, [ZDE](#). Europolitics 4766, South Stream: Commission flexes muscles, 5. 12. 2013.

SUMMIT EU K PROBLEMATICE SBOP

Popis problematiky

Ve dnech 19. a 20. prosince se uskutečnilo zasedání Evropské rady, jehož hlavním bodem bylo jednání o Společné bezpečnostní a obranné politice (SBOP).

Jednání v institucích EU

K problematice SBOP se vyjádřil již v listopadu 2013 Evropský parlament, který kritizoval malé využití nástrojů poskytovaných Lisabonskou smlouvou (např. strukturované spolupráce nebo založení fondu pro přípravu misí SBOP, které nejsou počítány do rozpočtu EU), žádal vypracování nové Evropské bezpečnostní strategie, kritizoval systém financování bojových jednotek EU a doporučil vypracování bílé knihy o SBOP.¹⁷

Summit zdůraznil pro oblast SBOP tři základní prioritní oblasti:

- zlepšení efektivity, viditelnosti a vlivu SBOP (rychlost rozmístování misí, schopnost rychlé reakce, financování misí SBOP);
- rozvoj schopností (podpora společných projektů v rámci Evropské obranné agentury)
- posílení obranného průmyslu (zlepšení v oblasti integrace – uznávání vojenské certifikace, spolupráce mezi civilním a vojenským výzkumem).¹⁸

Podle vnitřního think tanku EUISS výsledky summitu musí zklamat toho, kdo čekal zásadní krok kupředu. Na druhou stranu ale obsahují cenné podněty pro dílčí zlepšení fungování SBOP.¹⁹

STŘEDOAFRICKÁ REPUBLIKA: BOJE, HUMANITÁRNÍ KRIZE

Popis problematiky

Středoafriická republika je od vyhlášení nezávislosti na Francii v roce 1960 nestabilní a představuje jednu z nejméně rozvinutých zemí světa. V současnosti je již asi devět měsíců ve stavu popisovaném často jako „zhroucený stát“ (*failed state*), což má za následek vysídlení stovek tisíc obyvatel. Podle analýzy think tanku International Crisis Group zemi původně terorizovalo volné uskupení muslimských bojovníků Séléka, útvar bez pevné organizace či ideologie, jehož cílem bylo zejména rozvrátit stávající moc a čerpat ekonomické výhody z bezvládní. Násilí ovšem postupně nabíralo sektářský charakter boje křesťanů, kteří proti muslimům ze Séléka vytvořili domobranu, s muslimy.²⁰

¹⁷ Viz Přehled SZBP listopad 2013, Evropský parlament: provádění SBOP, [ZDE](#).

¹⁸ Pro podrobnější informace viz Závěry Evropské rady, [ZDE](#).

¹⁹ EUISS, European defence – to be continued, [ZDE](#).

²⁰ ICG, Central African Republic: Better Late Than Never, 3. 12. 2013, [ZDE](#).

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

Jednání v institucích EU

EU podle materiálů Evropské služby pro vnější činnost (ESVČ) reagovala na rozvíjející se krizi již v jejích počátcích. V srpnu 2013 přijala Komise plán na stabilizaci s náklady 10 milionů eur, zemi v roce 2013 dvakrát navštívila komisařka Georgieva či francouzský ministr zahraničí Laurent Fabius. V roce 2013 byla také zvýšena částka věnovaná na humanitární pomoc, a to z 8 na 39 milionů eur. Přísun rozvojové pomoci nebyl zcela zrušen, ale pozastaven z bezpečnostních důvodů.²¹

Dne 5. prosince 2013 ale Rada bezpečnosti OSN rozhodla rezolucí 2127 o schválení společné francouzsko-afričké mise MISCA o počtu 4800 mužů, zřízena by měla být vyšetřovací komise, která prošetří porušování lidských práv v zemi. V Radě EU se uvažovalo o vyslání vojenských jednotek (EU battlegroups), které dosud od svého vytvoření v roce 2007 nebyly použity (což je terčem kritiky ze strany Evropského parlamentu). K jejich nasazení nicméně opět nedošlo – důvodem byla zřejmě zejména britská neochota k takovému kroku.²² Podle závěrů Rady z 16. prosince 2013 tak aktivity EU zůstanou převážně u poskytování humanitární pomoci, kterou opět zintenzívnila 8. prosince 2013 zřízením leteckého mostu kvůli efektivnějšímu poskytování pomoci.²³ Nově se ale začíná uvažovat o zřízení mise SBOP v zemi; dosud probíhají jednání na nižších úrovních.²⁴

K situaci ve Středoafričské republice se dne 12. prosince 2013 vyslovil v usnesení i Evropský parlament, který kromě jiného přivítal rychlou reakci EU v oblasti humanitární pomoci.²⁵

JIŽNÍ SÚDÁN: HROZBA OBČANSKÉ VÁLKY

Popis problematiky

V červenci 2011 došlo k vyhlášení samostatnosti 193. státu OSN – Jižosúdánské republiky. Od té doby se EU snaží navázat se zemí vztahy na základě tzv. souhrnného přístupu (*Comprehensive approach*), jehož hlavními součástmi je otevření delegace EU v Jubě, poskytování rozvojové asistence a zahrnutí do preferenčního obchodního programu „Vše kromě zbraní“ (*Everything but arms*).²⁶ Podle monitoringu uskupení Freedom House Jižní Súdán od vyhlášení nezávislosti balancoval na hraně války se Súdánem, čelil ekonomickým problémům spoluzpůsobeným neschopností vyvážet ropu (ropu je možno vyvážet přes území Súdánu, který ale za tranzit požaduje poplatky, jejichž výši jižosúdánská reprezentace odmítá) a vnitřnímu mezietnickému násilí.²⁷

²¹ Tisková zpráva ESVČ, [ZDE](#).

²² Euobserver.com, France goes to war in Africa to 'save lives', 6. 12. 2013, [ZDE](#).

²³ Závěry Rady, [ZDE](#).

²⁴ Úvahy o zřízení mise SBOP ve Středoafričské republice – [00017/14](#)

²⁵ Usnesení Evropského parlamentu [ZDE](#).

²⁶ Přehled SZBP červenec 2011, Jižní Súdán: vyhlášení nezávislosti Jižosúdánské republiky, [ZDE](#).

²⁷ Freedom House, Freedom in the World 2013, South Sudan, [ZDE](#).

Aktuálně

V prosinci 2013 se v Jihosúdánské republice vyhrotila situace, když v mocenském souboji mezi prezidentem a bývalým viceprezidentem došlo dne 15. prosince k bojům, v nichž zahynulo okolo 500 lidí. Oba rivaly dělí i etnická příslušnost – boje tak mají i mezietnický charakter. Panují obavy z možného vypuknutí občanské války.²⁸ Dne 24. prosince 2013 se k situaci vyjádřila v prohlášení vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová, která vyzvala k mírovému řešení situace a jako příspěvek EU k uklidnění situace označila pokračující dodávky humanitární pomoci.²⁹

DOKUMENTY SZBP EU

(Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

Úvahy o zřízení mise SBOP ve Středoafričské republice – [00017/14](#)

Datum: 8. 1. 2014

Typ dokumentu: Poznámka plánovacího direktorátu krizového managementu LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje analýzu současného stavu ve Středoafričské republice a obsahuje návrh na zřízení mise SBOP na podporu mise AFISM-CAR a francouzské operace Sangaris. Konkrétní podoba mise, ani to, zda bude schválena, není jasné. Dokument obsahuje možné uvažované varianty. Věc bude nejdříve muset být projednána v Politickém a bezpečnostním výboru.

Diplomatické zastoupení EU ve třetích zemích první pololetí roku 2014 – [17803/13](#)

Datum: 13. 12. 2013

Typ dokumentu: Poznámka Evropské služby pro vnější činnost LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje podrobné informace o diplomatických zastoupeních EU, např. seznam zemí se stálým pověřeným zastoupením EU, nestálým pověřeným zastoupením EU a seznam diplomatických úřadů členských států se stálým pověřeným zastoupením ve třetích zemích.

Vztahy s Marokem: návrh akčního plánu EU-Maroko- [17584/13](#)

Datum: 10. 12. 2013

Typ dokumentu: Nvrh akčního plánu LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje návrh akčního plánu ve francouzském jazyce. Plán pokrývá období 2013–2017 a provádí rozšířený status Maroka. Znění dokumentu odpovídá dohodě na úrovni pracovní skupiny, tj. musí být ještě schváleno na vyšší úrovni.

ROZŠÍŘENÍ - přístupová jednání se Srbskem - obecný postoj EU - [17976/13](#)

Datum: 17. 12. 2013

Typ dokumentu: Obecný postoj EU LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje shrnutí dosavadního vývoje ve vztazích EU-Srbsko a rámec pro přístupová vyjednávání, tj. stanoví obsah a postupy jednání, mechanismy kontroly atp. Všechny tyto součásti dokumentu odpovídají klasické koncepci současné Evropské podoby politiky rozšíření.

²⁸ Freedom House, South Sudan Must Take All Steps to Avoid Civil War, 20. 12. 2013, [ZDE](#).

²⁹ Prohlášení Catherine Ashtonové, 24. 12. 2013, [ZDE](#).